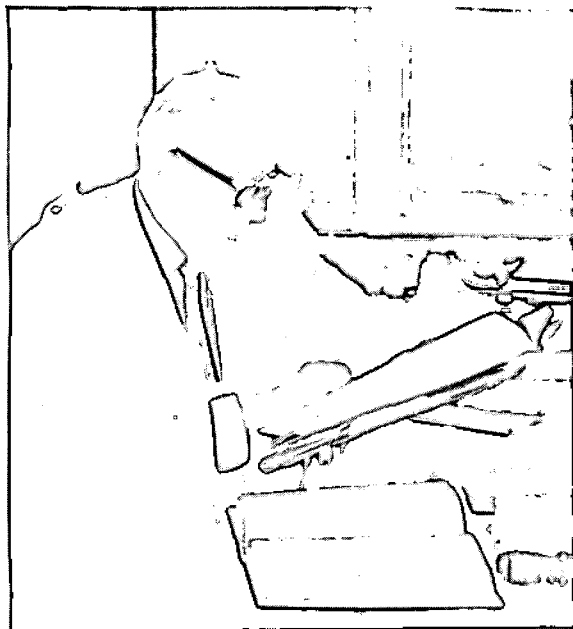

JUBILEJI

**OB VISOKEM ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU
DR. VLADA VALENCIČA**

Pred devetdesetimi leti (26. 11. 1903) se je v Trnovem pri Ilirski Bistrici rodil materi Uršuli rojeni Vilar in očetu Ivanu, posestniku in zadružniku, sin Vlado. Lega Trnovega, kraja, ki se je na začetku tega stoletja vedno bolj vraščal v Ilirsko Bistrico, mu je določala odprtost proti Kvarnerskemu zalivu in hkrati prehodnost proti Trstu in celini. Zlasti lesni izdelki, npr. embalaža za južno sadje, so ga povezovali tudi s svetom. Povezanost z obalo se kaže tudi v tem, da je mladi Vlado po končani ljudski šoli (1913) odšel na realno gimnazijo v Opatijo (ta turistični kraj tudi kasneje privlači dr. Valenčiča), sredi vojne vihre je nadaljeval šolanje na klasični gimnaziji v Ljubljani (1916–21). Po končani vojni ga je študij zanesel v razna univerzitetna središča in sicer na Dunaj, v Frankfurt ob Maini in Zürich, kjer je doktoriral iz politične ekonomije na temo slovenskega zadružništva (*Die slowenische Genossenschaftsbewegung*, 1926). Zadružništvo, ki ga je spoznal že v domačem okolju, je postalo del njegovega nadaljnega poklicnega in raziskovalnega interesa.

Kot 23-letni doktor znanosti se je vrnil v Ljubljano, kjer je služboval do konca druge svetovne vojne v zadružnih, bančnih in hranilniških zvezah ter zavodih, hkrati urejal strokovna glasila (glasilo *Zadružne zveze Narodni gospodar* 1928–32 in agrarnopolitični del glasila *Kmetijske zbornice Orač* 1940–41) in pisal članke ter razprave s področja občinske samouprave, zadružništva in kmetijske problematike. Med njimi je najbolj znan in še danes večkrat citiran Valenčičev prispevek v *Spominskem zborniku Slovenije* 1939 (*Pregled našega zadružnega gibanja in stanja* str. 457–464). Med njegovimi začetnimi objavami zasledimo tudi kritične analize italijanske fašistične socialne politike in ideologije (*Socialna misel* 1927). V analizi fašistične »ustave dela« (*La carta del lavoro*) iz leta 1927 je dr. Valenčič obsodil postavitev države nad človeka in zapiranje v samozadostnost na gospodarskem polju ter zapisal: »Napačno je naziranje, da je država popolnejša kot individui, v vsakem slučaju je ravno tako nepopolna kot ti, ki jo sestavljajo in vodijo. Teorija o nadljudeh – ki se sami postavijo na čelo države – pa ni ravno za vsakega prepričevalna, je precej nenaravna« (*Fašistovska 'ustava dela'*, str. 190). Konkretno je imel pred očmi Italijo, vendar se njegove misli lahko razumejo tudi širše. Še bolj kritičen do absolutiziranja države, njenega edinega voditelja in jasno načrtovanega teritorialnega ekspanzionizma ter podreditve vzgojnega in kul-

turnega življenja edini fašistični ideologiji je v članku, objavljenem v istem letniku Socialne misli, z naslovom Ideologija fašizma, kjer je med drugim zapisal: »Radi tega se fašistovska država oddaljuje od pravne države in se približuje policijski« (str. 241). Izpostavil sem to Valenčičevo razmišljanje zaradi njegove takratne aktualne reakcije na uveljavljanje sistema, ki ga je v vsej trdosti poznal tudi tisti del Notranjske, odkoder je izviral njegov rod. Hkrati pa v premislek tistim, ki bodo obravnavali njegovo prisotnost v nekaj mesecev delujočem sosvetu Ljubljanske pokrajine (1941), v katerega je bil postavljen s strani strokovnih krogov kot gospodarski strokovnjak in ki je tako odločujoče vplivala na njegovo povojno življenje ter poklicno udejstvovanje.

Valenčičevo povojno poklicno pot je za čas do upokojitve (1973) in delovno do današnjih dni zaznamovalo delo v Mestnem arhivu v Ljubljani (danes Zgodovinski arhiv Ljubljana). Zaposlil se je kot raziskovalec mestne zgodovine, vendar je postopoma prevzemal tudi arhivske zadolžitve (omenim naj samo njegovo urejevalno delo na splošni mestni registraturi Reg. I., ki je razvidno iz inventarjev), svetovanje raziskovalcem mestnega arhivskega gradiva, prirejanje razstav (npr. Starejša ljubljanska industrija, 1973) in strokovno vodenje njemu podrejenega delovnega teama. To je bil čas, ko so v arhivu poleg njega delovali in se kalili Sergij Vilfan, Božo Otorepec, Jože Šorn, Traute Sezun, Ančka Kambič, Ivan Brerar in drugi, in hkrati čas, ko so ob arhivskih nalogah (urejanje, popisovanje in posredovanje arhivskega gradiva) namenjali veliko pozornost tako arhivskemu teoretičnemu delu kot tudi proučevanju lokalne zgodovine. Nedvomno je to bil čas, ko je bil ljubljanski mestni arhiv vodilni v slovenskem prostoru, v osebi dr. Sergija Vulfana pa poznan tudi v svetu. Lokalna, zlasti pa ljubljanska preteklost, je bila in je še vedno predmet proučevanj dr. Vlada Valenčiča. Ne omejuje se samo na ljubljansko zgodovino, temveč sega tudi v širši prostor in tematiko (glede slednje naj omenim samo številna poglavja, ki jih je prispeval za I. knjigo Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev, SAZU 1970). Od leta 1968 je reden sodelavec Slovenskega biografskega leksikona, za novo edicijo katerega trenutno zbira in piše gesla. V Valenčičevem delu je bila združena arhivska in s tem kulturna nacija, z raziskovalno aktivnostjo, torej usmeritvi dela, ki sta – po mojem mnenju – najbolj idealni povezavi za visokošolsko izobražene arhiviste. Rezultati so razvidni iz Valenčičevih popisov arhivskega gradiva in objav strokovnih in znanstvenih razprav (izdelava podrobne bibliografije njegovih del pa še čaka na pozornost bibliografov).

Številna so samostojna dela in razprave, ki jih je napisal, zato omenjam le področja njegovega zanimanja. Čeprav nezgodovinar po izobrazbi, so njegova dela pisana z vsem čutom zgodovinarjevega pristopa, zlasti pa moram poudariti njegovo izčrpno upoštevanje dostopnega arhivskega gradiva. Njegov prispevek k proučevanju gospodarske in socialne zgodovine, predvsem s področij agrarne zgodovine, zgodovine gozdarstva, obrti, trgovine in industrije, demografskih študij in prikazov urbanističnega oziroma gradbenega razvoja Ljubljane ter študij nekaterih vidikov ljubljanske občinske preteklosti (npr. ulična imena, uradni jezik), je ogromen (okvirni pregled glej v SBL, 13, Ljubljana 1982 in PSBL, 16, Gorica 1990). Človek se ne more znebiti vtisa, da je, kljub stalni prisotnosti z objavami, njegovo delo premalo cenjeno. Tudi dr. Valenčič sam ni navdušen nad pretiranim javnim uveljavljanjem, kar je deloma posledica njegovega značaja in povojnega odrivanja na obrobje javnega delovanja. Sam ga poznam kot discipliniranega, vestnega in le v delo usmerjenega človeka, ki o svojem življenju ni veliko govoril, še manj o življenju in delovanju drugih. Največ objavlja v Kroniki in Zgodovinskem časopisu, rad pa se je odzval tudi vabilom raznih krajevnih zbornikov in strokovnih glasil. Opazimo pa lahko jasno začrtano pot obravnavanja le demografskih, upravnih in gospodarskih tem in le z razpravo Ljubljanski protinemški odmevi turnarskih dogodkov (Kronika 1962) je segel izven svojega zavestno omejenega raziskovalnega zanimanja. Tudi v nedavno objavljenem samostojnem delu Židje v preteklosti Ljubljane (1992) obravnava le njihovo gospodarsko stran in se samo bežno dotakne tudi odnosa Slovencev do Židov in židovstva ter antisemitizma.

Ob visokem življenjskem jubileju mu želimo zdravja in zadovoljstva pri raziskovalnem delu.

Marjan Drnovšek